

**Национално изследване на
домашното насилие и насилието,
основано на полов признак
(ДННОПП), и изработване на модел
за подкрепа на жертвите на
насилие (МПЖН)**

**Препоръки за подобряване на политиките в областта на
домашното насилие и насилието, основа на полов признак**

Благодарности

Авторите биха искали да изкажат благодарност на екипите на Фондация „Партньори-България“, Център за изследване на демокрацията и Академия по права на човека, Норвегия, за споделения опит, препоръки и коментари относно настоящия доклад, както и за ценния им принос в подготовката.

Автори:

Славянка Иванова

Миряна Илчева

Издадено от Фондация „Партньори-България“, София, 2016 г.

ISBN: 978-954-9945-38-6

Фондация „Партньори-България“ (ФПБ) е регистрирана през 1998 г. в страната неправителствена организация с независимо управление. Мисията на ФПБ е да подпомага процеса на демократично развитие в България, като оказва съдействие на институции,

неправителствени организации и специалисти за подобряване на политиката и практиката в областта на правосъдието, социалните грижи, закрила на децата, образованието, икономическото развитие и опазването на околната среда. Организацията работи за укрепване диалога между гражданското общество, правителството и бизнес сектора, както и за насърчаване участието на различни по-слабо представени организации, групи и етнически общности в процесите на вземане на решения.

Центърът за изследване на демокрацията е интердисциплинарен институт, който работи за развитието на демократичните ценности и пазарната икономика. Центърът е независима организация, която подкрепя процеса на реформи в България чрез мобилизиране на гражданското общество и въздействие

върху обществените политики. Целите на Центъра са: да осигури институционална среда за формиране на ефективни обществени политики за добро управление, спазване на основните права и свободи и активна роля на България в европейските интеграционни процеси; • да инициира и подкрепя институционалните реформи в страната и Европейския съюз в областта на правосъдието и вътрешния ред; да осъществява мониторинг и оценява риска за функционирането на институциите и принципите на демокрацията и пазарната икономика.

Академията по права на човека, Норвегия, е неправителствена организация, която работи за укрепването и спазването на международните конвенции по права на

човека в Норвегия и по света. Академията организира и предлага лекции, работни групи и обучения на разнообразни теми по правата на човека, мултикултурните различия и разбираня и мирното решаване.

КОНТЕКСТ И РЕЗЮМЕ

1

Настоящите препоръки се основават на резултатите от Националното изследване на домашното насилие и насилието основано на полов признак (ДННОПП) и изработване на модел за подкрепа на жертвите на насилие (МПЖН), разработен по Програмна област 29, BG12: Домашно насилие и насилие базирано на полов признак, мярка 3: Изследване и събиране на информация, благодарение на Норвежкия финансов механизъм. Изследването се фокусира върху четири основни тематични области, свързани с явлението ДННОПП: фактори и причини, мащаби и разпространение, последици и обществен отговор.

Изследването показва, че виктимизацията при ДННОПП е причинена от едновременното действие на три вида фактори: фактори, представляващи конфликт, модели за разрешаване на конфликти чрез насилие, които извършителите следват и липса или блокиране на възпиращи механизми. Ревиктимизация за ДННОПП възниква, когато на жертвите липсват едновременно вътрешни и външни ресурси за противодействие.

Съобщаването за разпространението на ДННОПП зависи от три фактора: действително възникване на ДННОПП, осведоменост, че преживените действия представляват ДННОПП и готовност за споделяне на този опит с властите, с предоставящите подкрепящи услуги или с изследователи.

ОСНОВНИ МОМЕНТИ:

- Обществените участници, ангажирани с противодействието на ДННОПП, както и широката общественост не притежават общи систематични статистически данни и експертни оценки, които са необходими за регулярно наблюдение.
- Дейностите по превенция в страната все още са инцидентни и зависят от добрата воля и ресурсите, които са налични за отделните участници.
- Системата за кризисна интервенция, защита и подкрепа на жертвите доказва своята адекватност и полезност; тя обаче все още е

недостъпна за жертвите от -голяма част от територията на страната.

- Защитата на жертвите в кризисна ситуация е жизнено необходима, но тя не е достатъчна. Трябва да бъде разработена и внедрена система от пост-кризисни мерки, в зависимост от конкретните нужди на всяка жертва.
- Фокусът не трябва да се поставя единствено върху жертвите. Трябва да бъдат изградени и прилагани многоаспектни и систематични мерки. Това трябва да включва образователни програми за превенция на насилието при момчета и млади мъже.
- Междуинституционалното сътрудничество трябва да бъде допълнително развито и законово регламентирано.

Тъй като равнищата на осведоменост и желание за споделяне все още са ниски, отчетеното разпространение на ДННОПП е значително по-ниско, отколкото действителното. Тази разлика между реалния и отчетен опит не е еднаква за всички социално-демографски групи и всички форми на ДННОПП. В общи линии се очаква разликата да бъде по-висока при

децата, възрастните и мъжете; но по отношение на сексуалното насилие и тормоз, латентността при жените също е доста съществена. Въпреки че делът на мъже, засегнати от ДННОПП е по-висок от очаквания, жените все пак са по-уязвими от мъжете по отношение на множествено, повторяемо и системно ДННОПП и особено във връзка с физическото и сексуалното насилие. Конкретно ромските жени и момичета са по-уязвими от жените и момичетата от общото население.

Основните видове **последци** от ДННОПП са свързани с безопасността, здравни, икономически, образователни и социални и според свидетелствата на респондентите те оказват влияние не само върху жертвите, но също и върху техните семейства и целите общности.

За съжаление, случаите на ДННОПП не винаги получават адекватен **обществен отговор**. В съществена част от случаите, свидетелите на ДННОПП и самите жертви са склонни да толерират или да недооценят насилието. Някои форми на насилие дори получават одобрение, като например насилие, извършено срещу мъже или насилие срещу ЛГБТИК хора. Съгласно жертвите, настанени в кризисните центрове и професионалистите, които работят там, в много случаи те не са получили

Тази публикация е изготвена с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014 г. по проекта „Национално изследване на домашното насилие и насилието основано на полов признак (ДННОПП) и изработване на модел за подкрепа на жертвите на насилие (МПЖН) и се финансира по Програма BG 12 „Домашно насилие и насилие основано на полов признак“ на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014 г.

сътрудничество и адекватна реакция от представителите на различни институции: правоприлагащите органи, здравни институции, социални работници и органи на местно самоуправление. Полицейските служители и социалните работници на свой ред са склонни да дават положителни оценки на работата, която техните отдели вършат за защита и оказване на подкрепа на жертвите. Едни и същи аспекти на тяхната дейност обаче едновременно са посочени като ефективни и неефективни, което показва съществени разлики за различните региони и населени места в страната.

НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНЯВАНЕ

Социалното значение на явленията ДН и НОПП, демонстрирани от Националното изследване, още веднъж доказва необходимостта от национален механизъм за наблюдение и оценяване на програмите и политиките в областта, които трябва активно да включват разнообразни източници на информация и всички участващи страни, особено гражданските организации. Задължителна предпоставка за дейностите по наблюдение и оценка е наличието на систематична и надеждна информация

относно състоянието на ДННОПП в страната. Това означава повече и по-добре интегрирани статистически данни, от една страна, както и регулярни проучвания, извършвани чрез сравнима методология, от друга страна. Националното изследване на ДННОПП предоставя добра методологическа база, която би могла да се използва успешно в бъдещето за измерване на тенденциите в осведомеността, мащабите и разпространението на ДННОПП. Някои предложения за подобряване на наличието на данни за дейностите по наблюдение и оценяване са както следва:

- Отношението между жертвата и извършителя да се включи сред регистрираните подробности на статистическите данни относно нарушенията. Понастоящем половината от държавите в ЕС предоставят тази информация за предумишлените убийства и техният опит може да бъде разгледан и транспониран.
- Да се включва това отношение в медицинското освидетелстване в случаите на телесни повреди и при запазване на анонимността, тази информация да е достъпна за всички

Тази публикация е изготвена с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014 г. по проекта „Национално изследване на домашното насилие и насилието основано на полов признак (ДННОПП) и изработване на модел за подкрепа на жертвите на насилие (МПЖН) и се финансира по Програма BG 12 „Домашно насилие и насилие основано на полов признак“ на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014 г.

страни, които извършват дейности по наблюдение и оценяване.

- Да се събират, агрегират и анализират данните, предоставени от кризисните центрове относно количествените показатели и социално-демографските характеристики на техните клиенти, вкл. пол, възраст, етническо самоопределение, местоживеене преди настаняването, предишни настанявания на лицето и т.н.
- Да се регистрират всички жалби в обща информационна система за съда и полицията и да се предоставят анонимни данни на всички страни, които извършват дейности по оценяване и наблюдение.
- Да се създаде обща информационна база данни за случаи, които са установени от социалните работници, но не са регистрирани в полицията.
- Да се извършват периодични проучвания относно осведомеността и разпространението.
- Да се проведе проучване относно децата, които живеят в условия на домашно насилие, включително лонгитюдни изследвания, фокусирани върху дългосрочните

ефекти върху децата и факторите, които допринасят за устойчивост.

ПРЕВЕНЦИЯ

Въпреки че в Националната програма за превенция и защита от домашното насилие (НППЗДН) за 2015 г. са предвидени множество превантивни действия, по-голямата част от дейностите са само общо формулирани. Те не са конкретизирани и разпределени по различни фази на изпълнение и не са предвидени специални ресурси, освен „предвидения бюджет“ на отговорния орган. Освен това, шест месеца след обявения срок, НППЗДН за 2016 г. все още не е налице.

Резултатите от Националното изследване демонстрира много ниска степен на осведоменост относно виктимизацията и извършването на ДННОПП. Резултатите показват, че превантивните действия трябва да са насочени към много големи групи от населението. Кампаниите за осведоменост трябва да таргетират конкретно и поотделно децата и пълнолетните жертви, включително мъже, жени, ЛГБТИК хора, млади хора, хора на средна възраст и възрастни хора; свидетелите на случаи на

ДННОПП и хора, които вероятно познават жертви на ДННОПП; извършители от различни социални среди, пол и възрастови групи; както и представители на институции и организации, които може и да не участват пряко в противодействие, но които биха могли да сътрудничат с отговорните власти и които биха могли да помогнат на жертвата да получи подкрепа и защита: местните власти, особено в малките населени места, общопрактикуващите лекари и други медицински специалисти, педагози, работодатели.

Моделите за разрешаване на конфликти без насилие трябва да бъдат преподавани на различни целеви групи: деца във всички етапи на образование; родители на деца на различна възраст; тийнейджъри и възрастни, които изпитват затруднения с интимните отношения; професионалисти в областта на образованието и социални работници.

- Кампаниите за повишаване на осведомеността, предвидени в НППЗДН трябва да бъдат фокусирани върху конкретни целеви групи и могат да бъдат посветени на специфична група всяка година.

- Образователните дейности, насочени към осведомеността относно формите на ДННОПП, органите, които предоставят помощ и защита, личните стратегии на очевидци или жертви на ДННОПП, както и придобиването на умения за разрешаване на конфликти, трябва да включват преподаватели, родители и деца във всички фази на образование, включително предучилищно.
- Образователните дейности за преподаватели и деца трябва да имат едновременно доброволни и задължителни сегменти, за да осигурят максимално покритие за тези групи и осведоменост относно основните концепции.
- Разработването и изпълнението на всички дейности трябва да бъде разпределено на етапи и всеки етап трябва да бъде щателно планиран, като се започне от изготвянето на методологическите ръководства/образователните програми.
- Планирането на дейностите по НППЗДН трябва да бъде осъществено няколко години по-рано, с подробни финансови параметри и да бъде взето предвид

в годишните бюджетни заявки на всеки отговорен орган.

- Съществуващите добри практики за превенция чрез наблюдение на рисковите групи, които се осъществяват от полицейски служители в различни региони на страната, могат да бъдат споделени и разработени под формата на вътрешни ръководства и правила.

6

КРИЗИСНИ МЕРКИ

За съжаление, опитът на жертвите на ДННОПП с представители на институции и организации, оказващи подкрепа в кризисни ситуации, не винаги е положителен. Тъй като най-често защита се търси именно от полицията, обратната връзка от страна на жертвите относно реакцията на тази институция е най-разнообразна. Въпреки че се наблюдават определени подобрения при реакцията на полицията през последните години, все още има оплаквания относно неадекватно отношение, отказ от регистриране на случай или отказ от връчване на предупредителен протокол на извършител. Жертвите деца с поведенчески проблеми се оплакват от нехуманно и унижително отношение от страна на полицейски служители, както

и от случаи, в които полицейски служители всъщност са помогнали на извършителите да изпълняват своите незаконни дейности. Оплакванията на жертвите от решенията на съда са редки, но все пак има случаи, в които на деца жертви се е налагало да обявят при кой от родителите си предпочитат да живеят в присъствието на родителите си; а в случаи на пълнолетни жертви – отказ на съда да разпорежи напускане на извършителите от общото жилище с аргумента, че това е единственото им жилище. Освен това, дори когато е очевидно, че органите за правоприлагане са изпълнили своите задължения по закон и съдът е разпоредил мерки за защита, тяхното прилагане и защитата на жертвите все пак са неефективни и ревиктимизацията е по-скоро правило, отколкото изключение. Наблюдава се, че предупредителни протоколи всъщност могат да бъдат издавани многократно за период от няколко години, без това да доведе до допълнителни последици за извършителя и без предприемане на по-сериозни мерки. Извършителите също така остават ненаказани в случаи на нарушение на мерките за защита, което вече е криминализирано.

Тази публикация е изготвена с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014 г. по проекта „Национално изследване на домашното насилие и насилието основано на полов признак (ДННОПП) и изработване на модел за подкрепа на жертвите на насилие (МПЖН) и се финансира по Програма BG 12 „Домашно насилие и насилие основано на полов признак“ на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014 г.

Националното изследване също установи случаи, в които жертвите не са получили адекватна помощ и подкрепа. Въпреки тяхната добра воля, местните власти в малки селища се оказват неспособни да ги насочат към институции и организации, които биха могли да помогнат с кризисната защита и с удовлетворяване на техните основни нужди. От своя страна, здравните работници откликват на преките здравни нужди на жертвите в случаите, в които те имат такива; но в някои случаи не уведомяват или се забавят при уведомяването на полицията, също не са способни да насочат жертвите, за да им бъде предоставена помощ, и отказват да издадат медицински документи, които са задължени да издадат, особено когато жертвите се обръщат към своя личен лекар или личния лекар на децата си, а не към съдебно-медицински специалисти.

- Необходимо е да се ускорят необходимите законодателни процедури за ратифициране на Истанбулската конвенция, в сътрудничество с всички страни участници, вкл. НПО, които предоставят услуги. На критична преоценка следва да бъдат

подложени както относимите норми на Наказателния кодекс, така и цялостното понятие за пол (джендър) в българското законодателство и произтичащата от него концепция за насилие, основано на пола..

- Съответни изменения и допълнения следва да бъдат направени в нормативни актове като ЗЗДН, Наказателно-процесуалния кодекс, Закона за убежището и бежанците, Закона за подпомагане и финансова компенсация на пострадали от престъпления, както и редица устройствени актове на ангажираните институции. Нужно е да продължи и работата по специалното законодателство относно равенството между половете.
- Обхватът на ЗЗДН трябва да бъде разширен с допълнителни видове казуси, например на бивши или настоящи интимни партньори, които никога не са съжителствали, съжителстващи лица без роднински отношения и т.н.
- Трябва да бъде изготвена методология за оценка на риска и да бъде включена в подзаконовни нормативни актове и вътрешни

правилници, които регулират дейността на Министерство на вътрешните работи. Тя ще позволи на компетентните служители да класифицират по-лесно случаите като такива с непосредствена и с потенциална опасност за жертвите, включително децата и да вземат адекватни спрямо обстоятелствата мерки в рамките на законовите им правомощия. При изготвянето на тези техники, централна роля трябва да бъде дадена на НПО, които са запознати с международния опит.

- Методологии за оценка на риска в социалната работа с деца вече са изготвени от ДАЗД. Сходни документи трябва да бъдат изготвени, за да включат всички жертви на ДННОПП и трябва да бъдат включени в подзаконовни нормативни актове и в стандарти, които регулират дейността на Агенцията за социално подпомагане;
- За да се удовлетворят нуждите на жертвите във всички региони на страната, могат да бъдат предвидени изменения в Правилника за прилагане на ЗЗДН, за да се позволи на по-малки организации да кандидатстват за финансиране по проекти въпреки по-малко опит или липса на предишен

опит; Следва да се предвидят и промени в проектната и отчетната документация на проектите, които да улеснят подготовката на нормативно закрепен аналитичен доклад след приключване на всеки цикъл финансирани инициативи.

- Трябва да бъдат предвидени и приложени наблюдение и възможни санкции за неизпълнение на задължения по закон от страна на представители на различни институции и здравни специалисти.

Децата също са измежду по-честите жертви на забавената реакция на институциите: училищни представители, местни власти в малки населени места и социални работници. Когато едно дете в семейство стане жертва на домашно насилие, всички други деца в същото семейство също са изложени на риск, но има случаи, в които мерки за защита се вземат само за детето, което пряко е пострадало. Виктимизацията на деца като свидетели на домашно насилие все още се подценява; когато в такива случаи реакцията на институциите бъде забавена, те обикновено стават и преки жертви.

Интервютата с пълнолетните жертви настанени в кризисни центрове доказват важната роля на центровете в този първи етап на подкрепа; освен това обаче показват и проблема с липсата на осведоменост относно тези центрове. Въпреки че мнозинството от интервюираните жертви идват от селища и дори региони, които са различни от онези, в които се намират кризисни центрове, дори лицата, които са живели в същото селище, обикновено не знаят за съществуването на този център.

Интервютата с децата жертви разкриват, че много често те възприемат настаняването в кризисен център като вид наказание и строго ограничение на техните контакти с обичайната им среда.

ФОКУС ВЪРХУ ИЗВЪРШИТЕЛИТЕ

Някои полицейски служители и социални работници, които участваха в Националното изследване подчертават, че съществуващият подход за оказване на помощ в случай на криза е погрешен: той лишава жертвите от тяхното жилище и среда, докато всъщност е необходимо точно обратното действие: да се отстрани

извършителя от средата на жертвите. Всъщност, обикновено жертвите, които са пострадали от действията на един извършител, са многобройни; и докато те изпитват затруднения да започнат живота си отначало, извършителите остават на свобода и без каквато и да е промяна в условията си на живот.

Професионалистите, участващи в изследването: полицейски служители, социални работници и работници в кризисни центрове също заявяват, че често мерките, които са насочени към извършителите, предвидени в националното законодателство, са се оказали неефективни. Те цитират случаи, в които след участие в специални програми, извършителите продължават да тормозят жертвите; в които извършителите нарушават ограничителната заповед, защото нямат друго място за живеене, нито финансовия капацитет да наемат жилище; или са нарушили заповедта и жертвите не са подали оплакване, защото се страхуват от по-сериозни последици; или когато са подадени оплаквания и служителите на полицията са дошли на място, но извършителите вече са заминали, и не са предприети допълнителни действия поради липса на свидетели.

- При издаването на заповеди за защита във връзка с извършването на ДННОПП трябва да се вземат предвид предишни ДННОПП действия от същия извършител.
- Мерките, наложени в производствата по ДННОПП и страните по тях трябва да бъдат включени в обща база данни, която е на разположение за всички полицейски служители в цялата страна.
- Специалните мерки, които са предвидени за извършителите по ЗЗДН, не трябва да включват само социални и психологически консултации. Те трябва да бъдат разширени и диверсифицирани, така че да включват психиатрични терапии, лечение на зависимости и корекционни мерки, като например общественнополезен труд.
- Заедно с допълнителни кризисни центрове за жертви, създаването на корективни центрове от резидентен тип също би могло да се обсъди и да се изготви пилотен проект.

В други видове случаи, предвидените в националното законодателство мерки не се разпореждат от съдилищата поради тяхната невъзможност за

изпълнение. Например участието в специални програми не се разпорежда, тъй като не са налични в селището по местоживеене на извършителите и те трябва да заплатят за транспорт до друго селище, но са безработни или не получават редовни доходи.

СЛЕДКРИЗИСНА ПОДКРЕПА

Дългосрочната помощ за жертвите е от съществено значение за превенция на ревиктимизацията. Основните проблеми, свързани с организациите, които предоставят помощ и подкрепа, не се отнасят до такава степен до качеството, обхвата и удовлетворението от предоставените услуги, а по-скоро до тяхната относително краткосрочна наличност. Сегашният период, в който жертвите получават подкрепа, би могъл да е достатъчен само за онези от тях, които са страдали в относително кратък период от време и/или имат достатъчно вътрешни ресурси, за да продължат своя живот без професионална помощ. Тези хора, обаче, са сравнително малка част от тези, които стигат до кризисните центрове.

Най-важният момент в тази връзка е психологическата подкрепа, която в

някои случаи би трябвало да продължи няколко години. Част от жертвите и особено онези, които са жертви на тежко и/или дългосрочно насилие изпитват сериозни психологически вреди: тежки или чести психически заболявания - депресия, панически атаки или разстройства на съня. Лечението на техните състояния изисква специализирана медицинска помощ или дългосрочна психологическа подкрепа.

Освен това има случаи, в които правните процедури, предизвикани от насилствените действия, продължават за по-дълъг период от време от периода на престоя на жертвите в кризисния център, и те имат нужда от правни консултации и подкрепа и след това. Също така, в тази ситуация жертвите изпитват остро проблема с безопасността. Това е валидно в особена степен в случаите на тежки форми на домашно насилие и случаи на насилие, основано на полов признак, като например сексуална експлоатация. Опасността от ревиктимизация е особено висока, когато извършителите имат родителски права върху децата. Струва си да се отбележи, че дори когато родителите повторяемо излагат децата си на тежка експлоатация, подлагат ги на сексуален тормоз или

им причиняват сериозни физически вреди, техните родителски права не биват отменени. Същото важи за случаите, в които децата не са пряко пострадали, но един от родителите причинява тежки телесни повреди или дори опитва да убие другия родител.

Друг вид следкризисна нужда на жертвите е финансовата и тя има няколко измерения. На първо място, съществува необходимост от настаняване, тъй като в случаите, в които извършителя е изгонен от общото жилище поради домашно насилие или е вкаран в затвора в резултат от тежко насилие основано на полов признак, са редки. Жертвите или имат нужда от ново жилище, или в по-общия случай е необходимо да сменят местоживеенето си поради съображения за сигурност.

- Във връзка с бъдещата ратификация на Истанбулската конвенция и по-нататъшното криминализиране на актовете на ДННОПП, на жертвите на ДННОПП трябва да бъдат предоставени всички права и услуги, които са на разположение на жертвите на престъпления.
- Местните власти трябва да разработят политики, които приоритизират нуждите на жертвите на ДННОПП и техните деца без оглед

Тази публикация е изготвена с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014 г. по проекта „Национално изследване на домашното насилие и насилието основано на полов признак (ДННОПП) и изработване на модел за подкрепа на жертвите на насилие (МПЖН) и се финансира по Програма BG 12 „Домашно насилие и насилие основано на полов признак“ на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014 г.

на това дали те първоначално са живели на мястото или са новодошли, които са избягали от домашно насилие на друго място.

- На жертвите на ДННОПП трябва да бъдат заплащани здравните осигуровки от държавата за определен период от време, по време на и след тяхното лечение и съответните процедури, без оглед на техния статус преди виктимизацията.
- Практиката на защитените жилища за жертвите на ДННОПП след настаняването в кризисен център си струва да се прилага в по-широка степен в цялата страна.
- Трябва да бъде присъждана финансова компенсация на жертвите на ДННОПП, която да се заплаща от извършителя, като инструмент за постигане на правосъдие.

На второ място идва необходимостта от работа, ако жертвата е била икономически зависима от извършителя или ако се е наложило да смени своето местоживееие. Освен това е възможно да означава и необходимост от квалификация или преквалификация, които също имат финансови измерения. Промяната на местоживееенето води до редица

проблеми, свързани с условия за здравеопазване, услуги по грижа за деца и други права, обвързани с местоживееенето.

ПОДОБРЕНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

Показанията на децата и пълнолетните жертви на ДННОПП показват, че в много от случаите те не са получили помощ и подкрепа, тъй като институциите, към които се обръщат: лекари, местни власти и полицейски служители, не ги насочват към доставчици на услуги или към отговорните органи на властта. В тези случаи, това причинява месеци и дори години ревиктимизация. В повечето от тези случаи жертвите са третирани внимателно и с емпатия и съответно най-вероятната причина за липсата на рефериране би могла да е липсата на информация и недостатъчна комуникация между различните институции и организации.

Това заключение е също потвърдено от работници в кризисните центрове. Те споделят, че работят по-добре с някои институции на местно равнище, в сравнение с други и основният цитиран фактор е възможността да се провеждат информационни срещи за представяне на спецификите на ДННОПП, характеристиките на

Тази публикация е изготвена с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014 г. по проекта „Национално изследване на домашното насилие и насилието основано на полов признак (ДННОПП) и изработване на модел за подкрепа на жертвите на насилие (МПЖН) и се финансира по Програма BG 12 „Домашно насилие и насилие основано на полов признак“ на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014 г.

жертвите, тяхното поведение и подпомагащата роля на организациите – доставчици на услуги. Освен това, работниците в кризисните центрове дават различни оценки на междуинституционалното сътрудничество в техните региони.

- Проектът за Координационен механизъм за оказване на съдействие и подкрепа на жертвите на домашно насилие трябва да бъде финализиран и приложен в най-кратък срок. Дискусиите по *Координационния механизъм* следва да се превърнат и в основа за предложения кои стъпки следва да се закрепят и на законодателно ниво чрез съответни нормативни промени.
- Представителите на всички заинтересовани страни трябва да бъдат включени във финалните дискусии на Координационния механизъм, включително представители на съдебната власт, здравните и образователните институции, местни власти и НПО.
- Същевременно е необходима политическа и институционална воля за изпълнение на планираните мерки дори преди одобрението на измененията в законодателството,

за да се реагира своевременно на нуждите на жертвите.

Някои от социалните работници, които участваха в Националното изследване, също се оплакват от липсата на сътрудничество от страна на други институции, които са отговорни за специфични функции и имат правомощия за конкретни дейности; в резултат, социалните работници са изправени пред ситуации, в които те трябва да осигурят защита и подкрепа на жертвите самостоятелно, без достъп до необходимите средства. Общото заключение е, че понастоящем доброто сътрудничество по-скоро е резултат от лични умения и добри междуличностни отношения, отколкото установени правила, разпределение на задължения и механизми за комуникация.

РЕСУРСИ

Заедно с непосредствените нужди на жертвите, Националното изследване идентифицира съществени непосредствени нужди на професионалистите, така че те да могат ефективно да защитават и да оказват подкрепа на жертвите. Освен необходимостта от по-добро сътрудничество, професионалистите

често не разполагат с необходимите ресурси за надлежно изпълнение на своите задължения,

От една страна е идентифицирана сериозна липса на човешки ресурси. Социалните работници и работниците в кризисните центрове коментират честото текучество и недостиг на персонал поради неадекватно възнаграждение с оглед на необходимите квалификации и предизвикателствата, пред които персонала е изправен в хода на своята дейност. Полицейските служители също така споделят като причина за неудовлетворителна превантивна работа размера на съответните региони, които трябва да бъдат наблюдавани; това практически означава недостиг на персонал. Трите групи професионалисти и особено групата на полицейските служители също подчертават липсата на специалисти, които са конкретно обучени да работят със случаи на ДННОПП.

Работниците в кризисните центрове подчертават също и огромната важност на обученията и на професионалната супервизия за качеството на услугите, които те предоставят и ролята на обученията на представителите на други институции за успешното сътрудничество с тях. С оглед на

текучеството на персонал, необходимостта от обучения е постоянна.

От другата страна, добре познатата липса на материални ресурси също е коментирана от респондентите. Това включва средства за транспорт, консумативи, както и недостатъчно финансиране на услугите на кризисните центрове.

- НПО предоставящи услуги трябва да бъдат ангажирани, така че да допринасят за повишаването на осведомеността на представителите на правоприлагащите органи относно техните роли при защитата на жертвите.
- Трябва да бъде търсено сътрудничество с Националния институт на правосъдието, законово призван да обучава съдии, прокурори и следователи.
- Стриктната и постоянна супервизия трябва да стане част от законово определени професионални стандарти за всички специалисти и длъжностни лица, които работят пряко с жертвите.
- Спецификите на случаите на ДННОПП трябва да станат част от

редовното образование и обучение на специалисти, които работят в правоприлагащите органи, образователни и медицински специалисти и социални работници.

- Следва да продължи обучителната работа и усъвършенстването на подхода на институциите и съдебната практика във връзка с широкия законов обхват на явлението "домашно насилие" спрямо децата, включващ и проявите на насилие, извършени в тяхно присъствие и деца, участващи в правни процедури.
- Разпределението на материални ресурси за местните отдели на всяка отговорна институция трябва да бъде обвързано с територията, която е покривана и с броя и видовете групи, изложени на риск.
- Цялостното изпълнение на законите и политиките, които противодействат на ДННОПП изисква прецизни финансови прогнози и цялостно планиране на необходимите ресурси и възможните финансови ресурси.

Настоящият доклад беше изработен с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм, 2009-2014 г.

Докладът е част от плана за действие на проект „Национално изследване на домашното насилие и насилието основано на полов признак /ДННОПП/ и изработване на модел за подкрепа на жертвите на насилие /МПЖН/“ по програма БГ 12 „Домашно насилие и насилие, основано на полов признак“ на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014г.

Фондация „Партньори-България“

Ул. Якубица 2А
София 1164
България

Тел.: +359 2 962 3174; +359 2 868 8007
partners@partnersbg.org
www.partnersbg.org